

Obsah

ÚVOD	9
Agrese: Normální, nebo abnormální chování?	10
Ritualizace: Snaží se jeden druhého zabít?	11
Behavioristický model	13
Povaha vs. výchova	14
Příklady psích sociálních struktur	16
NEJČASTĚJŠÍ TYPY AGRESE MEZI PSY	21
Já, Tarzan	22
Citlivost na blízkost	25
Napadání	28
Nedostatky herních dovedností	28
Střežení zdrojů psem před jinými psy	30
Kompulzivní bojovnost	31
Kombinace různých problémů	32
STANOVENÍ PROGNÓZY	34
Získané potlačení kousání	34
Další faktory	37
Dodržování pokynů klientem	37
Práh kousání a prodloužené varování	38
Rychlost učení psa	39
Nábor	40

NÁPRAVNÁ SOCIALIZACE PSŮ	
S OCHUZENOU HERNÍ MINULOSTÍ (TARZAN)	41
Pozor na slabě potlačené kousání	42
Výběr psa pro nápravnou socializaci	42
Příprava na nápravnou socializaci	44
Ukončování psích bojů	45
Zakousnutí	47
Vedení nápravné socializační skupiny	48
Boj s absencí hry	48
Počet a frekvence lekcí	51
Kdy vystavit Tarzana běžným psům	54
Další kombinace Tarzana	56
TRÉNINK CHOVÁNÍ NA VODÍTKU	57
Používání ohlávek	58
Snižování citlivosti na ohlávkou	59
Vedení klienta	60
Základní setkání a pozdravy	62
Cvičení procházek na volném vodítku	63
Procvičování zacházení s vodítkem při setkávání a zdravení	66
Setkání a zdravení na vodítku s Tarzanem	67
Proměnná č. 1: Uspokojení	70
Proměnná č. 2: Obeznamenost	71
Kombinace proměnných č. 1 a 2: Uspokojení a obeznamenost	72
Proměnná č. 3: Příprava	74
Kombinace proměnných č. 1, 2 a 3:	

Uspokojení, obeznámenost a příprava	75
Lekce pro vrčivé psy	78
CITLIVOST NA BLÍZKOST	80
Principy snižování citlivosti a protipodmiňování	80
Rozeznání přítomnosti podmíněné emocionální reakce	82
Výstavba hierarchie snižování citlivosti a protipodmiňování	84
Příkladová hierarchie snižování citlivosti a protipodmiňování u citlivosti na blízkost	84
Protipodmiňování bez snižování citlivosti	87
Předvídatelnost	87
Předvídatelnost v klasickém podmiňování	89
Operantní přístup vs. klasické podmiňování	90
Operantní cvičení pro psy citlivé na blízkost	90
Příkladové stupně operantního podmiňování u citlivosti na blízkost	93
Kombinování klasického a operantního podmiňování	95
Léky	96
HERNÍ STYL A HERNÍ DOVEDNOSTI	97
Afiliativní chování a meta-komunikace	97
Hra	99
Napadání a nedostatek herních dovedností	100
Použití negativního trestu	101
Negativní trest u napadání	103
Špinavá práce	104

OD SEBE!

Nedostatek herních dovedností	107
Signál k automatickému přerušení	108
STŘEŽENÍ ZDROJŮ PSEM PŘED PSY	111
Management zdrojů	112
Obměna střežení zdrojů: Možnosti technik	114
Snižování citlivosti a protipodmiňování	115
Operantní podmiňování obránce	122
Podmiňování psů, aby se vyhýbali obránci	126
Soupeření mezi sourozenci	128
ZÁVAŽNÉ PROJEVY	130
Lovení a sklouznutí k dravosti	130
Kompulzivní bojovnost	132
PREVENCE	134
Pro majitele	134
Pro psí profesionály	136
Pro laickou veřejnost	140

Úvod

Tato příručka je o psech, kteří s jinými psy bojují, útočí na ně a nevychází s nimi. Je to běžný problém, který se objevuje v mnoha různých kontextech.

První část zkoumá kořeny sociálního chování psa, nové přístupy, kterými se v poslední době vysvětluje, a nesmírně oblíbenou záležitost vlivů prostředí vs. genetických vlivů na chování.

Druhá část popisuje běžné projevy agrese psa vůči psovi a jak je od sebe z výchovných důvodů odlišit. Dělení psí agrese na různé typy se stává skutečnou posedlostí. Existuje celá řada diagnostických kategorií, kterými se dá posoudit kterýkoli případ. Tato příručka se soustřeďuje na ty kategorie, které jsou z větší části založeny na základní směsici technik úpravy chování, které se k jejich vyřešení používají.

Důraz na klasifikační systém založený na technikách, u kterých se ukázalo, že tyto problémy řeší, poukazuje na můj behavioristický přístup. Vymezuji tady behaviorismus jako sledování a stanovení toho, co zvířata **dělají**, a jak se to dá ovlivnit úpravou vztahu podnět-podnět – Pavlovovo neboli klasické podmiňování – a vztahu reakce-důsledek – Skinnerovo neboli operantní podmiňování.

Ačkoli se na některých místech zmiňuji a přemýšlím o tom, co se může v psovi odehrávat – emoce, myšlenky a motivace – zdůrazňuji to, co pes dělá, a pak se zaměřuji na to, jakými důsledky a asociacemi se dá ovlivnit, aby něco dělal více nebo méně, nebo aby dělal něco úplně jiného. Agrese je

chování jako každé jiné, i když pro lidi má často větší emocionální náboj.

Třetí část začíná prognostickými hodnoceními – u kterých případů se dá poměrně dobře očekávat, že budou vyřešeny, a s jakou mírou jistoty? Dále jsou představeny základní informace o technikách pro každý typ agrese.

V závěru nastiňuji běžný program prevence, který se dá bez problémů použít u štěňat i dospělých psů.

Agrese: normální, nebo abnormální chování?

Říct, že je agrese u zvířat velmi rozšířená, je dosti umírněný výraz. Většinu dní svého života se zvířata brání před přicházející hrozbou, soupeří o zdroje, snaží se obstarat si oběd a vyhnout se tomu, aby se sama stala obědem. Zvířata bez schopnosti

zvládat normální úroveň agrese jsou zkrátka zbavená genového fondu. Stejně jako strach, je i agrese v přírodě „dobrá“ do té míry, že zlepšuje šance na přežití a rozmnožování.

Problém s našimi kamarády psy v našem životě začíná u předpokladu, že domestikace úspěšně smazala veškerou agresi, tedy až na patologické výjimky.

Zatímco psi s neurologickými problémy, endokrinní nevyvážeností a jinými, v dobrém smyslu organickými abnormalitami se v jejich důsledku mohou chovat agresivně, valná většina agrese u domácích psů by byla v přírodě naprosto obvyklá. Skutečnost, že agrese nebyla z genového fondu domácích psů vymýcena, může být důsledkem chovatelských praktik, vrozených obtíží zbavit se životně důležité schopnosti, nebo obojího. Nevhodné chovatelské postupy, trénink a výchova pak mohou přispět k tomu, že se vše ještě zhorší.

Ritualizace: Snaží se jeden druhého zabít?

Dalším důležitým faktorem, který musíme vzít v úvahu, je naše obecná neschopnost rozlišit mezi ritualizovanou a neritualizovanou agresí. U ritualizovaných agresivních střetů bude dosaženo „pravých“ výsledků – vyhrává zvíře, které by vyhrálo ve skutečném zápase – ale bez těžce zaplacené zkušenosti přímé agrese bez servítků. Ritualizace je velmi výhodná pro oba účastníky, protože cenu – vysoké riziko zranění a energetických výdajů – nesou ve skutečném zápase vítězové i poražení.

My lidé jsme si v naší společnosti vyvinuli chápání ritualizace poměrně dobře. Vezměme si box, který je v podstatě agresivním střetnutím dvou mužů v jejich nejlepší kondici.

Existují pravidla o tom, kde a jak mohou bojovníci udeřit, pravidla o tom, kdo je považován za „vítěze“, aniž by musel zmrzačit nebo zabít toho druhého, boxeři mají nasazené rukavice s přesnými specifikacemi, soupeři musí mít podobnou hmotnost, a celé to sleduje rozhodčí, který dohlíží na dodržování pravidel a může zápas ukončit, pokud hrozí vážné zranění nebo smrt.

Lidé také dokážou ocenit rozdíl mezi tím, když někdo vznáší žalobu a když se ohání kulometem. U zvířat tomu není jinak: Agrese je velmi drahá, ale přesto velmi potřebná, a proto se všechny druhy rituálů vyvíjely. V případě ritualizovaných psích zápasů se bojovníci budou kousat takovou silou, aby se nezmrzčili, většinu kousnutí budou směřovat na obličej, hlavu, krk, kohoutek a záda, budou vydávat příšerné zvuky a dělat hrozné grimasy a obvykle se zvednou na zadní. Není to nijak zvlášť účinné, pokud by bylo cílem zabít druhého psa, ačkoli většina lidí, kteří jsou svědky psích zápasů, je tak ohromená hlukem a celou tou podívanou, že má dojem, že přesně o tohle se tady jedná.

Ovšem většina majitelů považuje i ty nejnornější, ritualizované úrovně agrese za příliš hrozné, než aby jim přihlíželi. Jejich cílem je vymýtit veškerou agresi, a to včetně té, která je vrcholně ritualizovaná a v adekvátním kontextu. Je to jako bych po vás chtěla, abyste až do konce svého života nikdy neztratili nervy nebo neřekli něco trochu malicherného milované osobě, nezatroubili na někoho, kdo vás brzdí v dopravní špičce, nebo nenapsali nějakou stížnost.

Nechci tím říct, že bychom měli psy nechat, „aby se s tím vypořádali,“ a vyhýbat se zásahům do úprav chování. „Nechat je, aby se s tím vypořádali,“ je potenciálně ničivá rada, a až

příliš často ji slýcháme od dobromyslných majitelů a cvičitelů. Existují případy, kdy použití nápravné socializace – kdy např. pečlivě vybraní psi jednají jako hlavní distributoři operantních podmínek a klasických asociací – může hrát klíčovou roli, a jiné případy, kdy by být uplatněná neměla. Jindy je zase možnost naprostého nezasahování. Ale jsou to užitečné možnosti jen u některých druhů problémů. U jiných druhů případů by tyto přístupy byly neúčinné a dokonce škodlivé.

Behavioristický model

Výcvik psů a úprava chování je oblast plná táborů s různými tendencemi. Jedno známé rozlišení je mezi cvičiteli, kteří používají hlavně nebo výhradně techniky bez averziv jako bolest a úlek, a těmi, kteří trvají na tom, že nepříjemné stimuly jsou nezbytné a blahodárné. Dalším, méně propagovaným rozdílem je, jestli se člověk zaměřuje na pozorovatelná data nebo na interpretaci toho, co se může dít v mysli psa. To je rozdíl mezi behavioristickým pohledem a tradičním výcvikem psů. Tam, kde se behaviorista zajímá o pozorovatelné a vyčíslitelné chování, nabízí tradiční cvičitel interpretaci toho, co si pes myslí, jaké jsou jeho motivy a jeho předpokládaný stav. Dalším kontrastním modelem k behaviorismu je lékařský model, který se zaměřuje na příznak-diagnózu-léčbu.

Kde lékařský model může pohlížet na pozorovatelné chování jako na příznak zásadního problému, syndromu nebo nemoci, tam se behaviorista upíná k tomu, co pes dělá – například že útočí na další psy v takovém a takovém kontextu – a upravuje toto chování, aniž by se snažil hádat, co se děje

„v černé skříňce“. Nemůžu nikdy a u žádného psa vědět, co se mu honí hlavou. Můžu ale vidět, změřit a upravit jeho chování za pomoci zavedených principů operantního nebo klasického podmiňování. Takže v této příručce najdete především popisy chování a techniky upravování takového chování. Nechci tím říct, že nemám názor nebo se často nebavím přemítáním o tom, co si myslím, že se psovi odehrává v hlavě. Když ale přijde na úpravu chování, je disciplinované soustředění na to, co pes dělá (nebo nedělá) obvykle mnohem plodnější.

Povaha vs. výchova

Všechny nás fascinuje otázka, jestli jsou dané chování nebo rys osobnosti ovlivněny genetikou či prostředím. Jsem chorobně pořádkumilovná, protože jsem nositelkou genu (genů), které mě předurčují k obsedantně kompulzivním poruchám, abych se vyrovnala s úzkostí nebo vyrovnávala hladinu serotoninu v mozku? Vytvořil se mi tento vzorec chování v raném životě? Vyplatilo se mi to během života? Mám neurochemickou nerovnováhu způsobenou stresem? Existuje vícero vlivů? Podobně nás zajímá, jestli jsou naši psi poněkud nedůtklivější k ostatním psům, protože je jim to přirozené – čili k tomu mají genetickou predispozici –, nebo protože se jim něco přihodilo, třeba špatné zkušenosti nebo ochuzená socializace.

Věda si klade přesně tento druh otázek a k jejich zodpovězení používá nástroje jako studie identických dvojčat a stále hlubší pochopení DNA nebo novější disciplíny jako evoluční psychologie. Všechno je to nesmírně úchvatné. Nicméně důležitým bodem při diskuzi o psí agresi je sklon cvičitelů psů

odvolávat se na jedno či druhé vysvětlení problémového chování podle toho, jestli mají nástroje, aby ho pozměnili. Jinými slovy, pokud mohu změnit chování, musí tedy být zcela nebo převážně naučené nebo okolím vštípené. Pokud nemůžu, pak musí být genetické. Je to pohodlné zneužití tohoto konceptu, abychom se z toho snadno dostali. Je mylnou představou, že i kdyby tyto odhady o převaze vlivů genetiky nebo prostředí na dané chování byly přesné, je chování s převážně genetickým původem nutně neměnné. Mylnou zásadní domněnkou je, že genetické nastavení vyžaduje genetické odnastavení a pouze naučená nastavení se dají odnaučit.

Skutečností je, že povaha i výchova jsou nerozlučně spjaty s prostředím a v obou případech se jedná o výběr. K tomu dochází porovnáváním výhod přežití a rozmnožování u zvířat, která jsou nositeli genů „pro“ určité chování, a u zvířat, která se souvislostem naučí časem a použijí je ve svůj prospěch. Samotná schopnost učit se je genetická.

Pokud zvíře něco dělá, je to „genetické“ (např. krávy nešplhají po stromech, protože to pro ně není „genetické“). Jediný prostředek, který k upravování chování máme, jakmile je zvíře stvořeno, jsou nástroje operantního a klasického podmiňování, které mohou veškeré chování ovlivnit. Je zajímavé, že ačkoli prognóza agrese psa vůči psovi je u mnoha věcí funkční, nenáleží k těmto věcem, jestli mělo chování převážně genetické vštípení nebo ne.

Takže to „proč“, skrývající se za daným chováním, má často jen malé spojení s optimálním postupem – dobře provedeným operantním a klasickým podmiňováním spolu s pečlivým řízením prostředí – používaným k jeho upravování, jakmile je toto chování spuštěno.

Příklady psích sociálních struktur

Prosakování vysvětlujících informací vyvozených ze studie o sociálním chování vlků v zajetí mělo zdrcující dopad na psi populární psychologii. David Mech, biolog zaměřující se na vlky, o tomto výzkumu říká, že „je to podobné, jako se snažit vyvodit závěry o dynamice v lidské rodině studiem lidí v zajateckých táborech.“ Smečka divokých vlků se skládá z dospělého, rozmnožovacího páru a jejich potomků, kteří se ještě nerozprchli, aby vytvořili další rozmnožovací páry. Mech je skeptický, co se týče historických pokusů vidět dominanci jako rys temperamentu, a poukazuje na to, že většina vlků, jakmile opustí svou původní, rodinnou smečku, bude plodit další mláďata, pokud budou žít dost dlouho, a jakmile tak učiní, „automaticky se z nich stávají alfa samci.“

Existuje jen velmi málo výzkumu o sociální organizaci zdomácnělých psů: Pár studií o soupeření o zdroje u párů a trocha výzkumu o volně žijících zvířatech, který naznačuje poměrně volné sociální struktury, pokud vůbec nějaké. Nebyly učiněny žádné spolehlivé pokusy, které by naznačily, jak se to uplatňuje u psů v domácím prostředí, a co teprve u problémů s chováním, včetně agrese. A nebyl zaznamenán ani pokus spojit níže nastíněné modely se zvýšeným úspěchem rozmnožení, který je u psů obvykle zcela závislý na domluvě, nebo na tom, kdo v ulici má psa opačného pohlaví.

V takto zmatené situaci se naprosto nepodařilo zpomalit běh psi populární psychologie, která interpretuje všechno od postojů těla a kousání až po každý problém s chováním jako pokus o vyšší postavení. Vzhledem k absenci jakékoli zdrženlivosti, či dokonce důkazů, není divu, že se zastánci různých před-

kládaných hierarchických struktur jen málo shodují. Vybízím všechny, kdo se vážně zajímají o psí sociální chování, aby se zúčastnili seminářů vedených psími guru, napsali si přesně, co prohlašovali o psích sociálních strukturách, a pak to porovnali.

Podle toho, s jakou osobou budete mluvit, zjistíte, že se psi organizují do:

- Přesných, lineárních hierarchií, kde se dají vyvodit závěry o výsledcích konfliktu u jakýchkoli dvou zvířat, jakmile je tato hierarchie ustanovena – o dominanci se hovoří jako o vztahu mezi dvěma zvířaty spíše než jako o rysu osobnosti (např. zvíře není „dominantní“ samo o sobě, ale spíše dominuje nad jiným zvířetem).
- Netranzitivních neboli „trojúhelníkových“ hierarchií nebo části hierarchií, kde jsou pevné vztahy mezi jakýmkoli dvěma jednotlivci, ale nedají se vyvodit ze žádné celkové hierarchie (např. A může mít navrch nad B, který může převyšovat nad C, ale C může mít navrch nad A atd.).
- Kontextuálního vztahu dominance, kde pes může být dominantní nad jiným psem v jednom kontextu, ale podřízený tomu stejnému psovi v jiném kontextu.
- Hierarchií podřízenosti, jako protikladu k hierarchiím dominance, kde se sociální pojídlo skládá z aktivních projevů ústupků podřízených vůči nadřazeným spíše než projevů dominance nadřazených vůči podřízeným.
- Oddělených systémů pohlaví, kde například samci zobrazují hierarchie lineární podřízenosti (nebo dominance), ale samice kontextuální dominance.
- Neuspořádaných „řad“, kde povahový rys určuje, jestli jsou psi kandidáty na vrcholové pozice nebo ne.

- Kterýchkoli z výše uvedených, navíc s „obrácením rolí“, kde je tato dočasná výměna rolí vyvolána, aby ochránila systém přesvědčení.
- Kterýchkoli z výše uvedených, navíc s klauzulemi o zachování, kde může jednotlivec úspěšně bránit zdroj, jakmile je v jeho držení, bez ohledu na postavení soupeře.

Pokud se vám z toho točí hlava, zvažte ještě tohle: Ani jeden teoretik nezformuloval svou teorii do prokazatelné podoby a pak nepokračoval v tom, aby ji vyzkoušel. Ještě víc ohromující je, jak snadno, jako by to byla nakažlivá nemoc, lidé od psů přijímají za svou tu hypotézu, která se jim líbí nejvíc. Pak ji šíří dál mezi širokou veřejností s takovou samozřejmostí, jako by se jednalo o teorii přitažlivosti. V této společnosti si každý může říkat prakticky cokoli, pokud to zní přesvědčivě a je to podpořeno nějakou historkou a systémem přesvědčení šířitele. Bylo by možné vymínit si a podpořit skutečně jakékoli vymyšlené uspořádání ve skupině psů, pokud by se na tuto teorii odvolával dostatek klauzulí.

Tyto vody se ještě víc zakalí, když uvážíte, že teorie o hierarchickém uspořádání psí smečky v sobě obsahují domněnku, že motivace všech členů smečky je stejná a neměnná – že pes vždy chce daný zdroj víceméně každý den a že každý z jakýchkoli dvou psů v konfliktu chce tento zdroj stejně.

Celé obhajování hierarchických modelů mi připomíná epicykly v geocentrickém vesmíru. V 15. století se předpokládalo, že je Země středem vesmíru a že všechna tělesa mají dokonale kruhovou oběžnou dráhu. Jak matematika začala být sofistikovanější, zjistilo se, že pohyby planet této teorii neodpovídají, a tak Ptolemaios přišel s epicykly, malými, zakroucenými

pohyby, které planety při oběhu dělají, aby vysvětlil očividně retrográdní (zpětný) pohyb na obloze. Pointou samozřejmě je, že – o 1 400 let později – mnohem elegantnější model – ten se Sluncem jako středem sluneční soustavy atd., zvítězil tím, že toho vysvětlil mnohem více za použití mnohem menšího počtu domněnek a umožnil vytvoření nesmírně spolehlivých a přesných předpovědí.

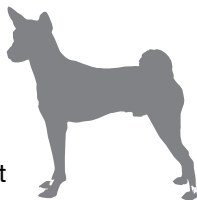
Když se dva psi perou o kost a Buffy zvítězí nad Reggieem, může to být tak, že Reggie zjistí, že nejspíš prohraje, zatímco Buffy se naučí, že soupeřit o kost se vyplácí? Vzhledem k jakýmkoli vývojovým tendencím zkušeností může i pes zobecňovat a předpovídat, že vyhraje nebo prohraje.

Klidně tomu může být i tak, že jeden z modelů sociálního uspořádání psí smečky je ten pravý. Ale to se musí teprve potvrdit. Jednou velmi důležitou výhodou u vysvětlení týkajících se teorie učení je, že otevírají spoustu dveří zásahům: Důsledky a emocionální reakce se dají upravit, a tím pádem se dá upravit i chování. Modely sociální hierarchie skýtají celou škálu nepřímých metod k přeskupení a posilování předpokládané hierarchie, a co hůř, často vedou k používání averziv, aby „dostaly psy na jejich místo“.

Od vydání knihy *Lidé a psi: Střet kultur* se mě lidé ptají, jestli „věřím“ na teorii dominance neboli teorii smečky. Divím se, že otázky tohoto typu, které se samy hodí k vědeckému zkoumání, by se měly týkat toho, čemu já nebo kdokoli jiný „věří“. Když se jednou ptali Carla Sagana, jestli věří na existenci mimozemských návštěv, řekl, že to není otázka víry, ale důkazů. Když pokračoval s tím, že nejsou žádné pořádné důkazy o tom, že by nás mimozemšťané navštívili, udeřili na něj: „Ale co váš šestý smysl?“ Na to Sagan odpověděl: „Snažím

se nepřemýšlet šestým smyslem.“ V oblasti psí populární psychologie je spousta otázek, které by měly být záležitostí důkazů, ale zdá se, že jsou odsunuty na pole víry. Jaké výcvikové metody fungují nejlépe na které problémy a u jakých klientů? Jaké preventivní zákroky snižují výskyt problémového chování X, Y a Z? Předpovídají hodnocení chování nebo „testy temperamentu“ vůbec nějaké chování následující po tomto testu? Jaký je nejpřesnější model psí sociální struktury? Dokud tato diskuze zůstává na úrovni přesvědčení spíš než objektivního výzkumu, je pravděpodobné, že u těchto a dalších otázek bude k postupu docházet jen velmi pomalu.

Nejčastější typy agrese mezi psy

Když na kopcích ve Wyomingu uslyšíte dusot kopyt, pomyslíte si, že jsou to koně, ne zebry.

I když by se zrovna tak mohlo stát, že jsou to zebry – nebo miniaturní, albínští poníci s růžovými stuhami ve hřívách – přesto bude převládat myšlenka, že jsou to koně.

Když přijde na psy, kteří se nesnesou s jinými psy, existuje pár běžných vlivů, které zodpovídají za valnou část případů. Jsou jimi:

- Psi, kteří postupují příliš rychle. Zdají se být hyper-motivovaní a mají hrubé sociální dovednosti. Pokud se tento typ vyskytuje s ochuzenou herní anamnézou, budu o něm mluvit jako o „Tarzanovi“.
- Psi, kteří jsou citliví na blízkost jiných psů. Mohou přistupovat s upřímnou hrůzou nebo velmi zlehka, protože asociální zvířata mohou být nevrlá, když se k nim jiný pes příliš přiblíží nebo zahájí sblížování.
- Střežení zdrojů psa proti psovi.
- Obtěžování – např. napadání nebo „trýznění“ jiných psů.
- Nedostatek herních dovedností – psi, kteří si hrají, ale postrádají některé rysy normální hry, což má za následek, že se hra často zvrhne v boj.
- Silné genetické predispozice ke kompulzivní bojovnosti.

Tato klasifikace je mnohem jednodušší než mnohé z těch, které předkládají odborníci na psy, ať už důvěryhodní nebo ti,

kteří se jimi sami prohlásili. Druhy jsou rozděleny čistě podle druhu technik úpravy chování, které se používají k jejich řešení. Proto řadí dohromady druhy agrese, které by někdo zamající se o motivační a etologický význam mohl rozdělovat.

Já, Tarzan

Psi patří mezi nejvíce společenské druhy. Vyhovovalo by jim být poblíž tvorům, s nimiž mají pouto, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Mají repertoár sociálních signálů, a ačkoli ty jsou zakódovány geneticky, lehkost, s jakou je čtou u jiných psů, a obratnost, s jakou je jiným psům předávají, se procvičováním vybrušuje.

Je velké množství psů, kteří nemají dostatek zkušeností s potkáváním, zdravením a interakcí s jinými psy. To se může projevat dvěma způsoby, buďto jako vrcholová „Tarzani“ nebo jako citlivost na blízkost. Oba případy jsou pravděpodobně důsledkem relativního sociálního vakua, ve kterém se většina domácích psů nachází, když opustí svůj vrh. Dobrá zpráva je, že se to začíná měnit: Masové vzdělávání majitelů psů spolu se sofistikovanějšími a neaverzivními technikami zvýšily počet majitelů, kteří vodí svá štěňata na lekce pro štěňata, a zlepšila se i kvalita těchto kurzů. Dokonce přichází do módy lekce pro mladší štěňata, kde se setkávají sedmi až dvanáctiměsíční štěňata, socializují se a zahajují výcvik. Hygienické podmínky na lekcích pro takto malá štěňata musí být bez úhony, ale brzká socializace stojí za to úsilí psů i lidí.

Jedním z hlavních prvků na jakékoli dobré lekci pro štěňata je umožnění volné hry. Příležitost nacvičit si čtení a vyjadřování sociálních gest a příjemný čas her – a tím pádem si vytvořit sil-

ně pozitivní podmíněnou emocionální reakci vůči jiným psům – to všechno je neocenitelné.

Další dobrou zprávou je zakládání psích parků, oblastí ve veřejných parcích, kde se spolu psi mohou socializovat a hrát si bez vodítka.

Špatnou zprávou je, že navzdory nárůstu lekcí pro štěňata a psích parků má stále spousta a spousta psů, jakmile opustí svůj vrh, nesmírně omezené zkušenosti se členy svého vlastního druhu. Velké množství psů Tarzanova typu, s vražednou kombinací přílišné vzrušivosti z jiných psů a slabé schopnosti číst a vysílat jemné psí sociální signály, u toho se dá předvídat jen jeden výsledek.

Představte si člověka, který byl až do svých 18 let vychováván mimo dosah jiných lidí. Představte si ho jako hosta na večírku. Nejenže může vylézt na stůl a strkat prsty do omáček, může si to také k někomu namířit, postavit se k němu příliš blízko, poplácat ho po zádech (nebo hůř, popadnout ho za

přirození) a nedokázat odhalit jemné náznaky hostitele nebo hostů, že se chová nepatřičně. Nakonec ho srazí k zemi a odvedou v poutech. Psí obdoba má nesmírný zájem o druhé psy, ale postrádá společenskou eleganci.

Tady je typická anamnéza psa Tarzanova typu. Štěně odeberou z vrhu a kvůli riziku nákazy ho drží v karanténě z dosahu jiných psů, dokud nebude řádně naočkováno, což může být, v závislosti na veterináři, do věku okolo 3, 4 až 5 měsíců. Majitel pak začne se psem chodit po ulici a náhodně potkávat psy na vodítku. Silné projevy vzrušení u psa, jeho náhlá necitlivost vůči majiteli a tahání za vodítko navodí v majiteli pocit, že nemá situaci pod kontrolou. Ustaraný majitel se pak začne vyhýbat jiným psům, škuje za vodítko a všelijak jinak se snaží ukázat svého psa, vše výhradně v přítomnosti jiných psů.

Motivace psa se zvyšuje – částečně kvůli pocitu ochuzení a částečně frustrací z vodítka: Málokdy má možnost přistoupit a prozkoumat jiné psy, které vidí. Když se mu podaří navázat kontakt, jeho vzrušení a nezkušenost způsobí, že se dopustí společenských faux pas – příliš se zajímá o obličej psa a nečte z řeči jiných částí jeho těla. Výsledkem jsou občasná rvačky. Majitel je teď ještě víc vyburcovaný a stupňuje vyhýbání se psům bezděčnými kontrolními postupy a také varováními a tresty před jinými psy.

Motivace je stále nezvykle vysoká, dovednosti se nelepší, pes je starší a větší a přidává se teď i jiný prvek: Rostoucí asociace jiných psů s frustrací, trestem a nervózním majitelem. Tento pochmurný obraz se může ještě dál zhoršit, pokud psi, se kterými se setkává, také nemají kdovíjaké sociální dovednosti.

Spirála pokračuje, dokud náš Tarzan není otevřeně agresivní vůči jiným psům, často i v jiných kontextech, třeba bez

vodítka. Jsou různé varianty této anamnézy a různé úrovně závažnosti, ale kombinace omezených zkušeností, hyper-motivace, malé množství nebo žádné zkušenosti bez vodítka, bariéra frustrace a podmíněné asociace jiných psů s trestem a napětím majitele jsou obvykle do určité míry přítomny. Tento druh anamnézy, spolu s přímým pozorováním setkávání a pozdravů, je nejlepším způsobem, jak potvrdit, že před sebou máme problém. Občas je možné, že Tarzan žije s jiným psem. Může to zmírnit vzrušivost a jazykovou bariéru, ale dovednost při setkávání se, zdravení a čtení náznaků nových psů může být stále neotesaná.

Citlivost na blízkost

Ne všichni psi, kterým chybí zkušenosti s jinými psy, jsou hyper-motivováni. Dalším důsledkem je sociální plachost. Ta se může projevovat několika různými způsoby:

Zjevný strach z jiných psů a vyhýbání se jim – tato varianta se dá nejspíše postřehnout.

Aktivnější výpady, štěkání a chňapání, které ustávají, jakmile je jiný pes dostatečně daleko.

Asociální psi, kteří se očividně nezajímají o jiné psy, dokud se k nim druhý pes nedostane příliš blízko nebo nezačne se sociálním sblíčováním – v tu chvíli následují varovné signály jako vrčení, chňapání nebo přímý boj („On nic neudělá, dokud ho jiní psi nevyprovokují“).

Anamnézy psů s citlivostí na blízkost mohou mít společné prvky s anamnézou Tarzana, nejvýrazněji žádná herní minulost, ale problém se vyvíjí tišeji. Ve dvou mírnějších variantách

tohoto typu se pes, alespoň ze začátku, zdá být příkladovým, když jsou v okolí jiní psi – netahá za vodítko, ani není rozrušený snahou zkoumat. Pokud majitel nevidí asociální chování jako varovný signál, ani nemá potřebu vyhledat pomoc. Když dojde k vynucené interakci a blízkosti jiných psů, končí to agresí a majitel je zastižen zcela zaskočený a nepřipravený. Pes může být předložen k léčbě jako „nepředvídatelný“, údajně „v pohodě“ u mnoha nebo většiny psů, ale výbušně agresivní u jiných. Co majiteli uniká, je to, že tento pes nebyl nikdy v pohodě s žádným psem, ale spíše se s nimi sotva kdy setkal.

Časem se dá negativním upevňováním dosáhnout aktivnějších výpadů. Pes se naučí, že jimi omezí nebo zabráni nepřijemné zkušenosti z blízkosti jiného psa.

Je důležité rozlišovat mezi psy s citlivostí na blízkost a nor-

mální selektivností, oslabenou hravostí a sníženou tolerancí, které jsou původem vývojové. Někteří psi si budou celý život hrát s jakýmkoli psem, který k tomu bude ochotný. Nicméně mnozí začnou být v průměru kolem prvního až třetího roku vybíraví, co se týče jejich psích kamarádů, obecně jsou méně hraví a méně ochotní tolerovat neomalené sociální chování jiných psů. Následné výhružky a rvačky mohou způsobit záměnu typu „je v pohodě, dokud ho jiní psi nevyprovokují“ a citlivosti na blízkost.

Rozdíl mezi normálním vývojem snížené hravosti, zvýšené selektivnosti a snížené tolerance psů Tarzanů a psa, který je sociálně plachý, má co do činění s počátkem, anamnézou a rozsahem působnosti. Pokud měl pes omezené vztahy s jinými psy, žádnou herní minulost a je netolerantní takřka ke všem psům, kteří se příliš přiblíží, jedná se pravděpodobně o psa citlivého na blízkost. Někdy anamnéza zprvu odhalí plachost a vyhýbání se a později během života se pak objeví výhružné chování, když pes zjistí, že to funguje, když chce udržet ostatní psy ze svého dosahu.

Na druhou stranu, pokud má pes bohatou herní minulost a vztahy se psy a v dospělosti si začal méně hrát, víc si vybírá a chová se agresivně během interakce s určitými jinými psy, kteří postupují příliš silně, je méně pravděpodobné, že se jedná o plachost. V takových případech je nejlepší poučit majitele psa, aby ho nezačal izolovat nebo trestat, což by mohlo časem vyústit ve skutečné zhoršení sociálních dovedností. Takoví psi jsou ve skutečnosti hodnotní hráči na společenském poli, pokud mají dobře osvojené potlačení kousání.